

Document
obert de drets
i llibertats de les
persones grans
amb dependència

Consell Assessor de la Gent Gran

Barcelona**social**

Ajuntament de Barcelona

Acció Social i Ciutadania

Gener de 2011

Document obert de **drets** i **llibertats** de les persones grans amb dependència

Consell Assessor de la Gent Gran

Introducció	4
Les persones grans amb dependència tenen drets, deures i responsabilitats	6
Recomanacions	8

Introducció

El document que es presenta és un text obert sobre els drets i les llibertats de les persones grans amb dependència, que inclou també deures i responsabilitats. El primer document va ser aprovat a la convenció **Les veus de la gent gran**, al febrer de 2003, com a resultat del programa Fer créixer la participació; construint un nou enfocament compartit, que el Consell Assessor de la Gent Gran i l'Ajuntament de Barcelona van portar a terme durant els anys 2001-2003. Aquest programa va néixer amb la finalitat d'impulsar una cultura que promogués l'autonomia i la participació de les persones grans amb dependència i que estimulés les organitzacions de serveis a reconèixer la seva capacitat de decidir i escollir.

Des del final dels anys noranta, responent a una preocupació prèvia, diferents grups de treball de l'Ajuntament de Barcelona es van ocupar del tema a iniciativa del Consell Municipal de Benestar Social. Així, es va treballar la *Carta de drets i llibertats de la persona gran dependent*, elaborada el 1991 pel Ministeri d'Ocupació i Solidaritat de França i la Fundació Nacional de Gerontologia del mateix país, que és l'actualització d'una carta anterior del 1987. Per completar el coneixement d'aquesta qüestió i aprofundir-hi es va fer una recerca de documents de característiques semblants arreu del món.

L'eix de la nostra proposta van ser els continguts de la carta francesa esmentada, d'un document de 2001 del Comitè Europeu per a la Cohesió Social, que recollia els criteris que podien donar lloc a una possible carta europea, i del *Llibre blanc de les persones grans amb dependència* de la Generalitat de Catalunya (2002).

Aquell document no volia, doncs, substituir les cartes i altres documents existents a la Unió Europea i en alguns dels seus països, sinó recollir els drets i les recomanacions que contenien i adaptar-los al màxim a la realitat de la ciutat de Barcelona. Responent a l'enunciat del programa, el document resultant va ser treballat posteriorment per diversos grups de persones grans de la ciutat i per un grup d'experts.

Els canvis continuats en la nostra societat, i en especial de les persones grans, plantegen que el document sigui obert a la participació de la ciutadania.

Seguint aquesta línia, el Consell Assessor va revisar el text del document dins el seu programa de treball 2004-2007 tenint en compte el *Libro blanco de la dependencia* realitzat per l'Imsero. Fruit d'aquesta revisió, el Consell va decidir mantenir el text, fer-ne una nova edició i endegar noves iniciatives d'informació i sensibilització.

Al desembre de 2006 es va aprovar la Llei 39/2006, de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència, l'exposició de motius de la qual diu que "el reconeixement dels drets de les persones en situació de dependència ha estat posat en relleu per nombrosos documents i decisions d'organitzacions internacionals".

L'article 4 de les disposicions generals es titula "Drets i obligacions de les persones en situació de dependència". El contingut de la llei reforça la nostra convicció sobre la necessitat d'actualitzar i continuar difonent aquesta carta.

Responent a la vocació de document obert, al setembre de 2010 es va crear un grup de treball del Consell Assessor de la Gent Gran per actualitzar el text i es va redactar un nou document base que s'ha sotmès a un ampli procés participatiu. La nova versió del document es presenta en la tercera convenció Les veus de la gent gran.

Les persones grans amb dependència tenen

1. Dret a rebre informació i gaudir de mesures de **prevenció de la dependència** al llarg de tot el cicle vital.
2. Dret a l'**autonomia de decisió** i a continuar sent reconegudes, al llarg de tota la vellesa, com a ciutadans i ciutadanes de ple dret amb total respecte a la seva dignitat i intimitat.
3. Dret a **ser protegides de qualsevol forma d'abús, violència o maltractament** en els àmbits familiar, públic, assistencial i per part de les administracions públiques.
4. Dret a una **protecció jurídica** adequada, tant de la seva persona com dels seus béns, en especial les persones afectades d'incapacitat mental.
5. Dret a uns **ingressos suficients**, així com a mantenir la gestió del seu patrimoni i de les seves rendes.
6. Dret a una **valoració i a un diagnòstic precoç** per tal de poder gaudir de l'atenció adequada i per a la promoció de l'autonomia, incloent-hi totes les situacions.
7. Dret a prendre part en les decisions sobre la **provisió de cures i suports** i les alternatives possibles.
8. Dret a **escollir el seu lloc de vida**, mentre sigui possible i desitjable, i a **disposar dels serveis de cures de proximitat de qualitat** que els siguin necessaris en el moment oportú.

els següents drets, deures i responsabilitats

9. Dret a **rebre atenció proveïda per persones amb formació de base i permanent adequada**, tant si es tracta de familiars com de cuidadors no professionals o professionals. I en el cas dels professionals, en nombre suficient en tots els nivells d'atenció.
10. Dret al **manteniment de les relacions familiars i d'amistat** i que els familiars que en tenen cura rebin un suport adequat.
11. Dret a rebre uns **serveis d'atenció adequats al seu grau de dependència** en un centre residencial que cobreixi totes les seves necessitats, en el marc d'un model d'atenció centrat en la persona.
12. Dret **que la societat conegui** i sigui sensible a les dificultats de les persones grans amb dependència.
13. Deure de les persones grans amb dependència de respectar l'**interès general de la comunitat** en què viuen.
14. Responsabilitat de les persones grans amb dependència de **ser agents actius** de la seva pròpia cura.

Totes les administracions han de respectar els drets que reconeix aquest document i adoptar les mesures necessàries en tots els àmbits que siguin de la seva competència.

Recomanacions

Recomanacions sobre el dret núm. 1

Dret a rebre informació i gaudir de mesures de prevenció de la dependència al llarg de tot el cicle vital

La majoria de processos que tenen com a resultat la dependència física o psíquica poden ser previnguts o tractats. Els diagnòstics mèdics i socials han d'incloure mesures a llarg termini que millorin, facilitin i afavoreixin la qualitat de vida de les persones grans.

La prevenció de la dependència de les persones grans ha de ser, al llarg de tota la vida, l'eix central de la política en matèria de cures de salut, de protecció social i de qualitat de vida.

Cal una informació clara i objectiva sobre les mesures de prevenció al llarg de la vida a tots els ciutadans/es, en especial a les persones grans, i cal que els recursos necessaris siguin accessibles a tothom.

Recomanacions sobre el dret núm. 2

Dret a l'autonomia de decisió i a continuar sent reconegudes, al llarg de tota la vellesa, com a ciutadans i ciutadanes de ple dret amb total respecte a la seva dignitat i intimitat

Les persones grans amb dependència han de poder gaudir de l'autonomia que els permetin les seves capacitats físiques i mentals, tot i que calgui assumir un cert risc. Cal informar d'aquest risc tant a la persona gran com al seu entorn.

Cal que les persones grans sàpiguen que l'exercici d'aquesta autonomia implica responsabilitat. Tots els drets comporten deures i responsabilitats.

Els professionals dels serveis de cura i suport, així com els familiars de les persones grans amb dependència, han de respectar la seva dignitat, integritat i autonomia, i encoratjar la seva participació i independència.

Recomanacions sobre el dret núm. 3

Dret a ser protegides de qualsevol forma d'abús, violència o maltractament en els àmbits familiar, públic, assistencial i per part de les administracions públiques

Cal salvaguardar les persones grans amb dependència de tot maltractament físic i/o psicològic. Per garantir aquest dret, cal sensibilitzar al respecte tota la població, en especial els professionals. Cal avançar en la utilització de protocols de detecció d'abusos en tots els àmbits de la vida social.

Cal que totes les persones grans i els seus familiars siguin informats, de forma clara, entenedora i accessible (webs, xerrades, etc.), sobre els seus drets socials i sobre la legislació que els afecta.

Recomanacions sobre el dret núm. 4

Dret a una protecció jurídica adequada, tant de la seva persona com dels seus béns, en especial les persones afectades d'incapacitat mental

Si la persona gran amb dependència no és subjecte de tutela, cal assegurar l'exercici efectiu de tots els seus drets cívics, incloent-hi el dret de vot.

Cal veure la incapacitació i altres mesures judicials com una forma positiva de protecció de la persona que les necessita.

Els que inicien o apliquen una mesura de protecció tenen el deure d'avaluar-ne les conseqüències psicològiques i socials.

En cas que s'apliquin algunes de les mesures legals de protecció previstes per la legislació vigent cal tenir present que:

- S'ha de seguir el protocol d'incapacitació establert per la Generalitat de Catalunya.
- La protecció pot ser parcial i reversible.
- La dependència psíquica no exclou que la persona gran subjecta a alguna mesura de protecció pugui continuar expressant-se, sempre que sigui possible, sobre la seva forma de vida i també que sempre sigui informada dels actes que es facin en nom seu.

Recomanacions sobre el dret núm. 5

Dret a uns ingressos suficients, així com a mantenir la gestió del seu patrimoni i de les seves rendes

La persona gran amb dependència ha de poder disposar dels seus béns, excepte quan una resolució judicial hi posi limitacions.

Cal que les administracions públiques garanteixin que les persones grans amb dependència o en situacions prèvies a la dependència disposin dels recursos necessaris per tal de tenir un entorn adaptat a les seves necessitats.

Recomanacions sobre el dret núm. 6

Dret a una valoració i a un diagnòstic precoç per tal de poder gaudir de l'atenció adequada i per a la promoció de l'autonomia, incloent-hi totes les situacions

Cal un diagnòstic precoç per detectar situacions de dependència.

Els diagnòstics han de considerar la situació actual i les previsible evolucions futures.

Els serveis d'avaluació han d'estar constituïts per equips gerontològics multidisciplinaris amb formació adequada i han d'estar presents en tots els serveis d'atenció a les persones grans.

Recomanacions sobre el dret núm. 7

Dret a prendre part en les decisions sobre la provisió de cures i suports i les alternatives possibles

Les persones grans amb dependència tenen dret a participar en el disseny del seu pla d'atenció individual i mantenir la capacitat de decisió, en funció de les seves condicions personals.

Les persones grans amb dependència tenen dret a rebre la informació necessària per poder escollir com volen ser ateses o com volen ser protegides.

Les persones grans amb dependència tenen dret que s'apliquin les disposicions que hagin establert en el seu document de voluntats anticipades.

Recomanacions sobre el dret núm. 8

Dret a escollir el seu lloc de vida, mentre sigui possible i desitjable, i a disposar dels serveis de cures de proximitat de qualitat que els siguin necessaris en el moment oportú

Les persones grans amb dependència o amb mobilitat reduïda han de poder triar si volen viure a la comunitat o en un centre residencial. En el primer cas, cal proposar-los i facilitar-los els serveis, les ajudes tècniques i les adaptacions necessàries que els permetin residir-hi.

Quan les necessitats de les persones grans amb dependència depassen les possibilitats d'ajuda a domicili, cal que hi hagi a la seva disposició serveis de llarga estada de qualitat en centres de diversa tipologia que responguin a les seves necessitats.

L'alternativa residencial ha de ser decidida conjuntament amb la persona i els seus familiars o persones del seu entorn íntim.

Tota persona gran dependent ha de tenir accés a totes les cures i serveis necessaris. Calen suficients serveis de medicina geriàtrica, que incloguin hospitals de dia, per respondre a les necessitats individuals específiques de les persones grans amb dependència. L'atenció sanitària ha de comprendre, no només el actes mèdics i d'infermeria, sinó també altres de rehabilitació, de cures sociosanitàries i de compensació de les discapacitats.

Cal reforçar l'oferta d'atenció en centres de dia, d'acolliment temporal i residencials per a totes les persones grans amb qualsevol dels graus de dependència en un model d'atenció centrat en la persona.

Recomanacions sobre el dret núm. 9

Dret a rebre atenció proveïda per persones amb formació de base i permanent adequada, tant si es tracta de familiars com de cuidadors no professionals o professionals. I en el cas dels professionals, en nombre suficient en tots els nivells d'atenció

Totes les persones que es dediquin a la cura han de tenir accés a una formació inicial i continuada i han de rebre supervisió i suport psicològic.

Els cuidadors professionals han de tenir una titulació adequada al seu lloc de treball així com retribucions i estabilitat laboral d'acord amb les seves responsabilitats. També han de rebre formació permanent a través de cursos específics i participar en les reunions de coordinació dels equips multidisciplinaris, entesos en un sentit ampli.

Recomanacions sobre el dret núm. 10

Dret al manteniment de les relacions familiars i d'amistat i que els familiars que en tenen cura rebin un suport adequat

El manteniment del rol de la família i dels vincles de relació i d'amistat són primordials per a la qualitat de vida de les persones grans amb dependència.

Cal que siguin reconegudes en tots els àmbits les aportacions i necessitats dels cuidadors familiars, i que estiguin a la seva disposició serveis d'informació, de formació, de respir i altres mesures de suport adequades.

En els centres de dia i les institucions residencials, cal estimular i facilitar la participació dels familiars en l'atenció de les persones grans amb dependència. Aquest paper també pot ser assumit per persones del seu entorn íntim, amics o voluntaris.

Les persones grans amb dependència tenen dret a iniciar i/o mantenir una relació íntima mútuament consentida, incloent-hi l'àmbit residencial.

Recomanacions sobre el dret núm. 11

Dret a rebre uns serveis d'atenció adequats al seu grau de dependència en un centre residencial que cobreixi totes les seves necessitats, en el marc d'un model d'atenció centrat en la persona

La seva atenció integral i personalitzada ha de ser l'objectiu permanent, al marge de la tipologia d'atenció decidida.

Els centres de dia i els centres residencials cal que disposin de les instal·lacions i la dotació de professionals necessaris per atendre les persones grans amb dependència, segons les seves necessitats.

El disseny dels centres ha de contribuir a una bona qualitat de vida dels residents. Els espais i el seu equipament han d'estar organitzats per facilitar l'accessibilitat, l'orientació, els desplaçaments i la seguretat. Les habitacions dels centres residencials han de poder ser personalitzades pels mateixos residents.

Els centres de dia i els centres residencials han d'afavorir la interrelació dels residents en la comunitat.

Recomanacions sobre el dret núm. 12

Dret que la societat conegui i sigui sensible a les dificultats de les persones grans amb dependència

Cal que la informació sobre els drets i les condicions de vida de les persones grans amb dependència arribi al conjunt de la ciutadania.

La supressió de tot tipus de barreres arquitectòniques és un dret de tota la ciutadania, però especialment important per a les persones grans amb dependència o en procés de dependència. Facilitar entorns accessibles és una responsabilitat de tota la societat.

L'exclusió pot ser tant el resultat d'una sobreprotecció, que no tingui en compte les capacitats que conserva la persona gran amb dependència, com del refús que comporten els estereotips que poden fins i tot donar lloc a l'autoexclusió.

Cal també una amplia difusió dels serveis existents d'atenció a les persones grans amb dependència.

Recomanacions sobre els deures

Deure de les persones grans amb dependència de respectar l'interès general de la comunitat en què viuen

Les persones grans amb dependència tenen el deure de respectar els drets i les necessitats de les persones amb qui conviuen.

També tenen el deure de tractar amb correcció els seus cuidadors, ja siguin familiars, professionals o no professionals.

Així mateix, cal que facin un ús responsable i solidari de tots els recursos.

Recomanacions sobre les responsabilitats

Responsabilitat de les persones grans amb dependència de ser agents actius de la seva pròpia cura

Les persones grans tenen la responsabilitat d'implicar-se en la mesura de la seva capacitat en la seva autocura, seguir els tractaments i complir les mesures acordades.

També tenen la responsabilitat de planificar el seu futur per si arriba el moment en què perden la capacitat de decidir per si mateixes formalitzant voluntats anticipades i autotutela.

Totes les administracions han de respectar els drets que reconeix aquest document i han d'adoptar les mesures necessàries en tots els àmbits que siguin de la seva competència.

Cal que les necessitats de les persones grans amb dependència es tinguin en compte en les planificacions d'urbanisme, d'habitatge i d'altres pròpies de les administracions públiques.

Les persones grans amb dependència tenen dret que aquest document i la Carta Europea siguin tinguts en compte en les polítiques i serveis que els corresponen.